
MUZEOLOGIA – ȘTIINȚĂ ACADEMICĂ SAU ECLUZĂ PENTRU ȘTIINȚELE UMANISTICE?

Elena Ploșniță

Muzeologia este știința despre muzeu. Majoritatea specialiștilor o caracterizează ca pe o disciplină științifică independentă, care studiază „comportamentul instituției muzeu în scopul dezvoltării și optimizării activităților sale în conformitate cu necesitățile societății” (Florescu 1998, 6). Muzeologul francez G.H. Rivière considera că „muzeologia este o știință aplicată, știința muzeului. Ea studiază istoria și rolul lui în societate, formele specifice de cercetare și conservare fizică, de prezentare, de animare și de difuzare, de organizare și funcționare, de arhitectură nouă și muzealizată, siturile primite sau alese, tipologia sau deontologia” (Rivière 1981, 40). Muzeologia se opune într-o oarecare măsură muzeografiei, care definește totalitatea practicilor legate de muzeologie. Începând cu anii '60 ai secolului XX în țările Europei de Est muzeologia a fost treptat considerată ca o știință pe cale de constituire și ca o disciplină luată aparte. Z. Stranský menționa că „muzeologia este o disciplină științifică independentă, specifică, al cărei obiect de studiu îl reprezintă atitudinea specială a Omului față de realitate, expresia sistemelor mnemonice care de-a lungul istoriei s-a concretizat în diferite forme muzeale. Muzeologia este un fel de știință socială care reiese din disciplinele științifice documentare mnemonice și contribuie la înțelegerea omului în sânul societății” (Stranský 1980, 37). Și Școala Muzeologică din Brno a definit muzeologia ca o „știință care studiază relația specifică dintre om și realitate și constă în colectarea și păstrarea, conștientă și sistematică, și în aplicarea științifică, culturală și educativă a obiectelor inanimite, materiale, mobile (mai ales tridimensionale) care sunt o mărturie documentară a dezvoltării naturii și societății” (Gregorowa 1980, 20). La începutul secolului XXI, Bernard Deloche adaugă la cele cunoscute următoarele: „muzeologia este o filozofie a muzealului investită cu două sarcini: 1. ea servește drept metateorie pentru știința documentară intuitivă concretă; 2. ea mai este o etică, reglemen-

tată a oricărei instituții care are funcția de documentare intuitivă concretă” (Deloche 2007,37). Însuși termenul muzeologie a fost folosit pentru prima dată de P.L. Martin în lucrarea sa „Praxis der Naturgeschichte”, publicată în 1869 în Germania. El definește muzeologia ca „expunerea și conservarea colecțiilor”. Însă determinarea statutului muzeologiei ca știință s-a făcut în 1883 de către J. G. Th. von Graesse în articolul său „Muzeologia ca știință” apărut în revista *Zeitschrift für Museologie und Antiquitätenkunde* (Ильменова 2005, 13). Autorul a făcut o clasificare a tipurilor de muzee existente la acea vreme și a încercat să stabilească potențialul științific al muzeologiei declarând muzeologia o nouă disciplină științifică. Declarația făcută în 1883 este considerată drept actul de naștere al științei – muzeologia. Muzeologul român Ioan Opreș consideră că, din 1883, „muzeologia se impusese deja ca știință de sine stătătoare, deși pretențiile susținătorilor ei de-a fi luați în serios mai stârneau pe atunci zâmbetele savanților. Spre 1900 tot mai mulți au fost însă învățații dispuși să utilizeze termenul, neuitând că atunci au apărut și marile reviste specializate *The Museum Journal*, 1900 și *Museumkunde*, 1905” (Opreș 2000, 33).

Preocupări teoretice de muzeologie apar mai cu seamă în perioada interbelică, iar perioada postbelică a „imprimat și muzeologiei caracterul interdisciplinar specific și a generalizat preocupările teoretice privind muzeul ca instituție” (Florescu 1998, 6). Începând cu anii '60 ai secolului XX, muzeologia este introdusă ca disciplină științifică în mai multe universități din diverse țări ale lumii, sunt create primele Centre de cercetare muzeologică, sunt publicate numeroase studii, apar diverse teoretizări muzeologice. Dar până astăzi există muzeologi, cercetători care contestă caracterul muzeologiei ca disciplină științifică, considerând-o o disciplină care coordonează un tip specializat de activitate culturală.

În același timp muzeologia contemporană este apreciată de majoritatea specialiștilor ca „o știință teoretică independentă, interdisciplinară, al cărei domeniu de cercetare este consacrat studiului muzeului, conceput ca un fenomen social care s-a dezvoltat odată cu comunitatea în serviciul căreia se află, atât ca trezorier și conservator al memoriei colective, cât și ca generator de cunoștințe și șlefuitor de conștiințe, influențând pozitiv relațiile dintre natură, cultură și umanitate” (Stancu, Stancu 2007, 377). După îndelungate controverse și discuții de specialitate, muzeologia a fost definită de ICOM (Consiliul Internațional al Muzeelor) ca știință a muzeului, care studiază istoria și condițiile muzeului, structura și rolul său în societate, sistemul specific de organizare, cercetare, conservare și educație, raporturile cu mediul natural, precum și clasificarea și organizarea diferitelor tipuri de muzee. De fapt, muzeologia este o ramură a cunoașterii care studiază scopul și metodologia organizării instituției muzeale.

Muzeologia este concepută astăzi de marea majoritate a cercetătorilor și de cei care își fac meseria în muzeu ca o știință teoretică, independentă, interdisciplinară al cărei domeniu de cercetare este consacrat muzeului și relațiilor sale cu realul. Este o știință teoretică independentă pentru că are „un obiect de studiu specific, studiază evoluția și principiile de organizare a muzeului, elaborând și fundamentând teoretic aceste principii, care, apoi, sunt transpuse în practică prin metodele, tehnicile și procedeele muzeografice cu care se operează în activitatea muzeului. Este o știință interdisciplinară, deoarece îmbină două laturi aflate în strânsă interdependență, fiecare antrenând mai multe discipline academice. Prima dintre acestea definește muzeologia ca știință care caută să elaboreze teorii și să găsească mijloacele cele mai potrivite pentru transmiterea membrilor societății, pe cale vizuală, orală și scrisă, diferite aspecte legate de știință, tehnică, cultură și artă. Acest vast câmp de activitate pune muzeologia în strânsă legătură cu disciplinele umanistice. Cea-laltă, prin scopurile sale de conservare și restaurare a patrimoniului cultural, are trăsături comune cu medicina și cu fitopatologia” (Stancu 2007, 378).

Deși a trecut mai mult de un secol de la declarația lui Graesse și jumătate de secol de când ICOM a statutat muzeologia ca știință independentă, adică un segment al sferei de activitate umană având

ca funcție dobândirea și sistematizarea teoretică a cunoștințelor despre o realitate – muzeul, mai sunt lucrători în muzee care nu acceptă sau se îndoiesc de faptul că muzeologia este o știință independentă, interdisciplinară și nu o seamă de activități practice. Care sunt cauzele scepticismului manifestat încă de unii lucrători din muzee față de statutul de știință acordat muzeologiei? Cercetătorii răspund la această problemă în mod diferit. Majoritatea specialiștilor consideră că există doi factori: în primul rând activitatea în muzeu operează cu o mare eterogenitate de obiecte care aparțin la peste 20 de ramuri ale științei, ceea ce creează dificultăți în sporirea nivelului de conceptualizare a activității din muzeu, în al doilea rând mulți dintre lucrătorii din muzeu tind să se concentreze asupra domeniului lor de specialitate (disciplina de bază).

Dezvoltarea și instituționalizarea preocupărilor și tendințelor, pe lungul drum al emancipării muzeologiei ca știință academică, nu au fost rodul unei cercetări științifice programate. Ele s-au datorat mai degrabă percepției practice a acestei nevoi, de către specialiștii implicați direct în activitatea muzeului. Astăzi „când s-a cristalizat o muzeologie teoretică, cea mai bună cale de abordare a activității din muzeu se pare a fi aceea în care practica pleacă de la teoria muzeală și care evidențiază un echilibru convenabil între estetică și sinteză, între filozofie, știință, istorie, artă și tehnică” (Stancu, Stancu 2007, 378).

Muzeologia este o știință tânără și drumul spre afirmare al muzeologiei a fost destul de lung și anevoios. Începând cu anii '50 ai secolului XX sunt înregistrate tot mai multe preocupări privind muzeul ca instituție și muzeologia ca știință. Astfel cehul Jiří Neustupný a fost unul dintre primii muzeografi care au pus în discuție statutul muzeologiei ca știință independentă, expunându-și ideile sale în lucrarea *Chestiuni de muzeologie modernă*, publicată în 1950. El și-a continuat cercetările, publicând mai multe lucrări și încercând să răspundă la întrebarea *Ce este muzeologia* (Neustupný 1971, 67) iar în 1980 publică un studiu fundamental intitulat *Muzeologia o disciplină academică*. În final el a acceptat muzeologia ca știință, fără a putea, însă să-i definească orientarea sa cognitivă. Acest lucru l-a realizat Z. Stranský. Continuând cercetările lui Neustupný, acesta a făcut pasul decisiv către formularea orientării teoretico – sintetice în muzeologie. Tot

Z. Stranský a formulat cele trei criterii de bază pentru confirmarea muzeologiei ca știință independentă, ca disciplină academică: istoricitatea; un sistem logic intern de informații științifice; o necesitate socială obiectivă

Z. Stranský a propus și o schemă de periodizare a istoriei formării și dezvoltării muzeologiei. Mai târziu, muzeologi din Europa, mai ales cei din țările lagărului socialist vor propune diverse scheme de periodizare. Dar și astăzi unii cercetători, în funcție de pe ce bază abordează această problemă, propun diverse scheme de periodizare a istoriei formării și dezvoltării muzeologiei. Prima etapă majoritatea cercetătorilor o caracterizează ca o etapă preștiințifică, deși hotarele de sus și jos sunt determinate în mod divers. În această perioadă putem vorbi doar despre primii pași în acumularea experienței de muzeu, de experiența empirică. Noțiunile despre activitatea muzeală ca o activitate specifică culturală au început să se creeze în perioada Renașterii. Prima încercare de a formula o teorie muzeală cercetătorii consideră lucrarea lui S. von Kicber, apărută în 1656 la München, și voluminoasa carte a lui I. D. Major *Unvorgreifliches Bedencken von Kunst-und Naturalien-Kammern insgemein*, care a văzut lumina tiparului la Kiel, în 1674. În 1727, G. Nikelius publica la Leipzig lucrarea *Muzeografie sau îndrumar pentru înțelegerea corectă și înființarea utilă a muzeorumului sau a camerelor de rarități*, în care pentru prima dată a introdus termenul *muzeografie* și a încercat pentru prima oară să facă o clasificare a tipurilor de muzee existente la acea vreme.

La a doua etapă are loc formarea muzeologiei ca domeniu independent al cunoștințelor despre muzeu. La sfârșitul secolului al XVIII - începutul secolului al XIX-lea pe savanți îi frământă gândurile despre rolul și locul muzeului în societate și în cultură. Se fac primele generalizări teoretice, sunt elaborate anumite definiții, are loc formarea metodicii științifice a direcțiilor principale de activitate muzeală. Începând cu 1870 apar publicațiile periodice de muzeologie. Sunt elaborate diverse concepții de organizare a muzeelor. În Rusia, spre exemplu, pe parcursul secolului al XIX-lea - începutul secolului al XX-lea apar mai multe publicații care conțin reflecții, idei despre muzeu, despre esența și semnificația acestei instituții. Pentru Rusia, această perioadă se caracterizează prin abundența reflecțiilor despre muzeu, a

concepțiilor despre organizarea muzeelor; principiile teoretice capătă forme sau sunt însumate în așa-numitele proiecte muzeale. Primele proiecte care au propus modele de instituții muzeale democratice și care au depășit practica muzeală din acea vreme au apărut în prima jumătate a secolului XIX, autorii lor fiind membrii cunoscutului cerc „Rumeanțev” – F.P. Adelung și B.G. Vihman. La sfârșitul secolului al XIX-lea se formează și este promovată concepția filosofică despre lume a filosofului utopist N.F. Fiodorov. El este unicul filosof rus în a cărui doctrină o atenție enormă, un loc aparte este acordat instituției muzeale. Are mai multe studii în care tratează problema muzeului, dar cel mai important rămâne a fi „Muzeul, semnificația și destinația lui”. Concepția muzeologică rusă până în anii '20 ai sec. XX este dezvoltată de G. Malițki, F. Șmidt, I. Grabari, A. Zelenko și alții. F. Șmidt, primul în muzeologia rusă a formulat noțiunile privind tipologia muzeelor, expoziția muzeală, a elaborat o originală schemă de clasificare a instituțiilor muzeale și principiile de creare a expoziției muzeale. O etapă nouă în dezvoltarea gândirii muzeologice începe în URSS odată cu crearea Institutului de Cercetări Muzeologice, cu apariția în 1955 a lucrării „Bazele muzeologiei sovietice”.

Și muzeografia românească are anumite contribuții la încheierea teoriei muzeologice, unii muzeografi propunând importante idei și concepții teoretice în muzeologie, chiar dacă în România termenii *muzeologie* și *muzeografie* s-au folosit cel mai adesea pentru a defini o singură știință. Sunt binecunoscute concepțiile în domeniu ale lui Al. Tzigara-Samurcaș, Romulus Vuia, Dimitrie Gusti, Grigore Antipa, George Oprescu și alții

Anii '60-'80 ai secolului XX sunt marcați prin discuțiile pe plan internațional privind competența, dreptul de recunoaștere a muzeologiei în calitate de disciplină științifică independentă. Discuții interesante au loc în Germania și în Cehoslovacia. Rezultatele discuțiilor au fost publicate în diverse culegeri de specialitate, în ele se argumentează necesitatea includerii muzeologiei în numărul disciplinelor documentare. Acest punct de vedere și-a găsit reflectare în lucrarea lui I. Jahn *Muzeologia ca disciplină științifică și de studiu*. Tocmai în această perioadă are loc dobândirea de către muzeologie a statutului de disciplină științifică independentă – sunt scrise multe lucrări științifice de muzeologie, este elaborat limbajul specific

al muzeologiei, care este aprofundat în dicționare ce apar în diverse țări ale lumii, sunt determinate asemenea termeni ca obiect, metode muzeografice. Muzeologia este recunoscută oficial și ca un domeniu independent al științei, cu caracter interdisciplinar și care se dezvoltă, evoluează de acum și în afara muzeelor, ca disciplină de studiu. Trebuie să menționăm, că cercetătorii europeni au fost și sunt acei care au adus contribuții la dezvoltarea și constituirea muzeologiei ca știință independentă. Printre cercetătorii străini trebuie să-i numim pe J. Beneš, J. Neustupný, A. Gregorowa (Cehia), W. Herbst, K. Schreiner (Germania), W. Gluzinski, J. Żugulski (Polonia). În mod deosebit trebuie să menționăm aportul cehului Z. Stranský – el a elaborat principiile teoretice ale muzeologiei, a determinat noțiunile de bază – muzealizare, necesitate muzeală, semnificație muzeografică, valoare muzeală. Datorită lui, Cehia a fost prima țară unde muzeologia a fost inclusă în Registrul disciplinelor științifice.

La conferința generală a ICOM, care a avut loc la Moscova în 1977, în scopul coordonării cercetărilor teoretice muzeologice a fost creat Comitetul ICOFOM (Comitetul Internațional de Muzeologie). Primul număr al revistei ICOFOM – *Museological Working Papers* a fost consacrat temei „Muzeologia – știință sau numai activitate practică”. Discuțiile privind este muzeologia știință sau nu și ce fel de știință au continuat. Începând cu 1976 muzeologi din diverse țări au depus un efort enorm pentru elaborarea unui dicționar care ar însuma toți termenii de muzeologie. În 1983 la Moscova este publicat *Краткий словарь музейных терминов* (Mic dicționar de muzeologie), iar în 1986 la Budapesta apare *Dictionarium museologicum*. În 1983 apare *Noua muzeologie*, scopul căreia este integrarea muzeului în mediul social, socializarea muzeului. Noua muzeologie evidențiază rolul social al muzeului, caracterul interdisciplinar, noile tipuri de comunicare muzeală.

În pofida la toate cele spuse anterior, înțelegerea, acceptarea sau atitudinea față de muzeologie ca știință rămâne diferită în diverse țări. În unele țări predomină abordarea empirică a muzeologiei. Unii cercetători nu sunt dispuși să recunoască muzeologia ca știință. Un reprezentant tipic al unei asemenea abordări în SUA este V. Berns, care limitează, îngustează câmpul muzeologiei doar la studierea și clasificarea pieselor de muzeu

și a colecțiilor muzeale. Autorul neagă specificul activității muzeale și existența, prezența unei baze teoretice proprii. În Europa o atitudine rezervată față de muzeologie ca știință a avut-o J. Neustupný, cercetătorul care unul dintre primii, începând cu 1950 a pus problema muzeologiei în lucrările sale. Din punctul lui de vedere muzeologia nu are obiect și metodă specifică și aceasta nu permite de a o considera disciplină științifică (Neustupný 1971, 67).

Trebuie să spunem că în multe țări predomină elaborările metodice pe direcții concrete de activitate muzeală, dar în anumite țări evoluează și cercetările teoretice. Printre cercetătorii teoreticieni care au contribuit la dezvoltarea acestei științe este necesar să-i numim pe E. Aleksander (SUA), J. Romeder (Germania) V. Sofka (Suedia). O apreciere mondială au căpătat cercetările lui Kenneth Hudson, orientate spre analiza interacțiunii muzeului cu societatea, rolul muzeului în societatea contemporană, elaborările teoriei comunicării de D. Cameron, publicațiile lui G.H. Rivière despre ecomuzeologie etc.

Astăzi cercetătorii consideră că este necesar de a evidenția o nouă etapă în dezvoltarea muzeologiei, începând cu anii '90 ai sec. XX și care este motivată prin introducerea în muzeologie a noilor tehnologii. Însă, recunoscând meritele acestor noi tehnologii, suntem convinși că ele nu schimbă sau nu ar trebui să schimbe esența activității muzeale, funcțiile principale sociale ale muzeului și misiunea lui în societatea contemporană. Unii cercetători consideră că „aparitia unei asemenea ramuri a științei ca muzeologia poate fi considerată ca o urmare directă a informatizării societății contemporane, care a adus la un surplus de informație nu numai la nivel social dar și în rândul diverselor discipline științifice” (Белолыпецкая 2012, 22).

Muzeologia fiind o știință academică, o disciplină științifică, are o anumită structură. Discuțiile cele mai aprinse între cercetători se concentrează în jurul problemei are muzeologia însemne deosebit de importante ca disciplină științifică: obiect, metodă, limbă și structură? Determinarea acestor noțiuni este condiționată de tradițiile școlilor naționale de muzeologie, de caracterul și nivelul de dezvoltare a muzeologiei, de gradul de integrare a muzeologiei în viața social-culturală a societății. Încă în 1950 J. Neustupný a propus divizarea muzeologiei în muzeologie generală și specială.

Muzeologia specială este legată concret de disciplinele de profil, ea poate fi numită și muzeologie domeniială. În privința muzeologiei generale cercetătorii de cele mai multe ori folosesc structura elaborată de Z. Stranský. Conform acestei structuri muzeologia cuprinde următoarele părți: istoria, teoria, istoriografia muzeală și muzeografia aplicată. La determinarea obiectului muzeologiei între cercetătorii aproape că nu există contradicții, toți consideră că obiectul muzeologiei este muzeul ca institut social în toate manifestările sale.

Astăzi în muzeologia contemporană, internațională, în funcție de o poziție teoretică sau alta, s-au statornicit mai multe abordări în determinarea esenței cercetărilor muzeologice. Abordarea obiectuală (cercetătorii I. Jahn, Z. Brun, R. Lang pun în centrul discuțiilor – obiectul muzeal). Studierea funcționării obiectului muzeal în muzeu este importantă pentru cercetare, importantă pentru muzeologie ca știință. Părtașii abordării obiectuale văd principala sarcină a muzeologiei în identificarea criteriilor de muzeologizare a obiectelor pentru rezolvarea problemei de selectare, păstrare și reprezentare (Шуплепова 2001, 20). Această abordare astăzi, când discutăm foarte mult despre patrimoniul imaterial, devine tot mai vulnerabilă.

O altă abordare este cea axiologică – adică o abordare ținând cont de valoarea obiectului, propusă de Z. Stranský și A. Gregorowa). În cadrul acestei abordări se studiază caracteristicile obiectelor de patrimoniu, determinând „interesul muzeal” al omului față de ele. La baza acestei abordări stă noțiunea de „necesitate muzeală”, elaborată de Z. Stranský. Această necesitate muzeală a apărut la o anumită etapă de dezvoltare a societății, când omul a simțit necesitatea de a colecta și păstra anumite obiecte care documentau realitatea istorică, procesele sociale.

Abordarea instituțională propune în calitate de obiect al muzeologiei examinarea muzeului ca institut social (I. Beneš, V. Vinter). Abordarea instituțională consideră că obiectul muzeologiei este muzeul ca institut social.

Reprezentanții abordării culturologice (K. Schreiner, Tomislav Šola) consideră muzeologia ca o parte a disciplinelor ce se ocupă cu studierea și protejarea moștenirii culturale.

Abordarea comunicativă – analizează muzeul ca un sistem de comunicare, și este astăzi o abordare promovată insistent în literatura muzeologică.

O altă abordare este cea lingvistică – propune de a examina obiectele muzeale ca semne și propun determinarea structurii muzeologiei în corespundere cu aceste semne. În cercetările fundamentale muzeologice sunt incluse cercetările de organizare lingvistică internă, spre exemplu – teoria activității de patrimoniu este numită – lexicologia muzeală, teoria atribuirii muzeale – semantica muzeală, teoria organizării expoziției – gramatica muzeală, teoria categoriilor de expoziții – stilistica muzeală și altele.

În toate abordările propuse de cercetători există anumite adevăruri. De aceea majoritatea specialiștilor propun astăzi integrarea tuturor acestor metode – adică o abordare complexă. Plecând de la cele spuse, putem afirma că obiectul muzeologiei este ansamblul specific al legităților obiective, identificate în procesul de păstrare, transmitere a informației sociale importante, tradițiilor emoțiilor prin intermediul obiectelor de muzeu.

În ceea ce privește metoda de cercetare a muzeologiei, opiniile sunt diverse. Cei care nu consideră muzeologia o știință independentă, afirmă că muzeologia nu are nici metodă de cercetare. Cei care o consideră știință, cred, că muzeologia, aflându-se într-o perioadă de dezvoltare, este în proces de elaborare a metodei, dar deocamdată utilizează metodele din științele umanistice și ale naturii. Muzeologia specială utilizează metodele științelor de profil, cea generală folosește diverse metode din psihologie, sociologie, științele naturii. În general, trebuie să spunem că metodele utilizate în muzeologie creează un sistem specific de metode care nu sunt caracteristice nici unei alte discipline științifice.

Știința nu poate exista, funcționa fără a avea o limbă specifică, o terminologie specifică. În acest sens, în muzeologie, pe parcursul secolului XX au fost făcute eforturi colosale pentru elaborarea aparatului de noțiuni. În 1986 la Budapesta apare *Dicționarul de muzeologie*, tradus în 20 de limbi, anterior în Rusia a fost publicat *Mic dicționar de muzeologie*, apoi *Dicționarul de terminologie muzeală*, nu de mult a apărut și *Enciclopedia muzeelor din Rusia* – o lucrare fundamentală, cu un mare compartiment de terminologie muzeală. În 2011, la Paris este publicat *Dicționarul enciclopedic de muzeologie*, prima lucrare fundamentală de teorie muzeală în limba franceză, majoritatea lucrărilor apărute până acum în Europa fiind gân-

dite în franceză, dar scrise în engleză. În general, trebuie să menționăm că limba muzeologiei, terminologia muzeologiei este în permanentă dezvoltare și aceasta este un lucru firesc.

Când discutăm despre știința numită muzeologie, este important să cunoaștem, să stabilim și locul muzeologiei în sistemul științelor. Determinând locul muzeologiei în sistemul științelor, cercetătorii întâmpină greutăți în încercarea de a fixa această disciplină la științele sociale, istorice, naturale sau tehnice. Pentru că instituția muzeală documentează toate fenomenele culturale, naturale, sociale, cercetătorii constată legătura muzeologiei cu toate aceste trei grupuri de discipline științifice. Această se referă în primul rând la muzeologia specială care este strâns legată cu disciplinele de profil. Această legătură se bazează pe faptul că unul și același obiect poate fi obiect de studiu atât al muzeologiei cât și al altor discipline. Muzeologia generală, care studiază probleme de geneză, transmiterea informației prin intermediul obiectelor muzeale și funcționarea muzeelor în societate la diverse etape istorice, cercetătorii sunt înclinați să o atribuie la științele sociale sau culturologie. În afară de istorie, muzeologia este strâns legată de filozofie. La interferența muzeologiei cu pedagogia, cu sociologia, au apărut noi discipline ca pedagogia muzeală, sociologia muzeală etc. Cercetătorii ruși în toate timpurile au considerat că istoria muzeelor este parte componentă a culturii, mulți examinează muzeul ca formă a culturii. La începutul secolului XXI cercetătorul N.A. Tomilov a definit muzeologia ca disciplină culturologică, afirmând că „muzeologia este știința care studiază obiectele de muzeu, particularitățile lor sociale, procesele muzeale în dinamică istorică” (Томилов 2001) 34).

Așadar, astăzi, în majoritatea țărilor, muzeologia este definită ca o știință umanistică, care se află în strânse legături cu științele sociale, naturale și tehnice. Muzeologia împrumută de la ele anumite metode de cercetare, elemente de terminologie, adaptându-le pentru rezolvarea sarcinilor proprii. Discuțiile privind locul muzeologiei în sistemul științelor continuă și astăzi, și în majoritatea țărilor problema aceasta este rezolvată având în vedere tradițiile școlii muzeologice naționale. În Republica Moldova muzeologia este clasată la domeniul de cercetare Istorie. Această orientare este justificată prin dezvoltarea și abundența muzeelor de istorie din republică și grație rolu-

lui acestora în păstrarea conștiinței istorice pe care îl îndeplinesc astăzi muzeele din Republica Moldova, prin faptul că există o tradiție în ceea ce privește studierea muzeologiei în instituțiile de învățământ superior, care s-a făcut din anii '70 ai secolului XX, la Universitatea de Stat, Facultatea de Istorie. Cercetătorul Ia. Dolak, în 2009, la Sankt Petersburg, în cadrul unei conferințe internaționale, afirma următoarele: „Clasificarea muzeologiei în sistemul altor științe este o problemă ea însăși. La Zagreb o atribuie la științele informaționale, în Cehia la științele istorice. Și atâta timp cât muzeologia nu va deveni o știință definitiv stabilită, existența ei va fi pusă sub semnul întrebării de binevoitori, gata să pună sub semnul întrebării însuși faptul existenței ei” (Долак 2009, 13).

Analiza etapelor parcurse spre recunoașterea muzeologiei ca știință ne permit să afirmăm că muzeologia a ajuns în stadiul de știință teoretică independentă, pluridisciplinară începând din deceniile 7-8 ale secolului XX. Privind retrospectiv, suntem bucuroși să constatăm că am fost părtași la această activitate de fundamentare a muzeologiei ca știință a muzeului. Muzeele și muzeografi din Republica Moldova și-au adus contribuția la emanciparea muzeologiei, dar aceasta este subiectul unei alte comunicări. Există și astăzi, inclusiv în lumea muzeală de la Chișinău, cercetători, muzeografi sceptici. Este dreptul lor să rămână ca atare și este în favoarea cercetării muzeologice. Contradicția este necesară pentru că numai ea generează dezvoltarea.

În prezent, principala caracteristică a muzeului contemporan este publicitatea, caracterul public al acțiunilor sale, pentru că activitatea rezultate ale cărei nu sunt cunoscute de publicul larg, în societatea contemporană informațională ea nu există. Deși obiectul de patrimoniu este pilonul activității muzeale, trebuie să menționăm că muzeele lumii practic nu se ocupă cu studierea acestor obiecte care sunt păstrate în fonduri, muzeele devin centre de desfășurare a forurilor științifice, congreselor științifice. Obiect de cercetare al muzeologiei devine nu obiectul muzeal, ci generarea, nașterea de către obiect a sensurilor și textelor culturale, care sunt părți componente ale celor mai diverse științe. Muzeologia nu pur și simplu studiază obiectul, ea se străduie să-l înscrie într-un spațiu cultural mai larg, trecând la concluzii, generalizări ce caracterizează unele stări, părți componente ale vieții omului.

Bibliografie

- Deloche 2007:** B. Deloche, Definition du musée. In: F. Mairesse, A. Desvallees, Vers une redefinition du musée? (Paris 2007), 37-43
- Gregoreva 1980:** A. Gregoreva, La muséologie – science ou seulement travail pratique du musée. *Museological Working Papers* 1, 1978, 9-21.
- Florescu 1998:** R. Florescu, Bazele muzeologiei (București 1998).
- Neustupný 1971:** J. Neustupný, What is museology. *Museums Journal* 2, 1971, 67-68.
- Opriș 2000:** I. Opriș, *Transmuseographia* (București 2000).
- Rivière 1980:** G.H. Rivière, Critères pour la place muséologie dans la système de science. *Museological Working Papers* 1, 1980, 39-41.
- Stancu, Stancu 2007:** R. Stancu, D.I. Stancu, Muzeologia – știință independentă sau disciplină auxiliară. In: In Honorem Ioan Opriș. *Patrimoniu-muzeografie. Monumente istorice* (Brașov 2007), 377-389
- Stranský 1980:** Z. Stranský, Museology as a Science. *Museologias* XI, 1980, 33-40.
- Белолипецкая 2012:** Н. Белолипецкая, Трансформация музейных функций в условиях информатизации общества. *Мир музея* 1, 2012, 22-25.
- Долак 2009:** Я. Долак, Музеология – настоящее и будущее. В: *Музеология – Музееведение в XXI веке: проблемы изучения и преподавания* (Санкт Петербург 2009).
- Томилов 2001:** Н.А. Томилов, *Общая музееведение* (Омск 2001).
- Шулепова 2005:** Э.А. Шулепова (отв. ред.), *Основы музееведения* (Москва 2005).

Museology: an academic discipline or form of cultural activity?

Abstract

Museology is the science of museums. Most experts characterize it as an independent applied scientific discipline, which studies how museums develop and optimize their activities to meet the needs of society. The term “museology” was first mentioned in the work by P.L. Martin “Praxis der Naturgeschichte” published in 1869 in Germany. But the determination of the status of museology as a science was first given by J. G. Th. Von Graesse in the article “Museology as a Science” published in the magazine „Zeitschrift für Museologie und Antiquitätenkunde” in 1883. The author announced a new scientific discipline of museology and tried to highlight its research potential. Thus, museology as a science began in 1883.

Since 1960s museology is introduced as a scientific discipline in many universities around the world; there were created first centers of museological research, published numerous papers on museums. However, so far, some experts deny the scientific character of museology considering it “a discipline that coordinates a specialized type of cultural activity”.

In his article, the author analyzes the path of museology in the process of its development as a scientific discipline, identifies the problems of its classification in the system of sciences, and highlights the contributions of some researchers (P. van Mensch, J. Neustupny, T. Šola, Z. Stransky, R. Florescu, etc.) to the consolidation of its status of an independent science. In conclusion, the author believes that museology is an academic science, but a relatively young and developing.

Музееведение – академическая дисциплина или вид культурной деятельности?

Резюме

Музееведение (или музеелогия) – это наука о музее. Большинство специалистов полагают, что это самостоятельная научная дисциплина прикладного характера, которая изучает музеи в целях развития и совершенствования их деятельности в соответствии с потребностями общества. Сам термин «музеелогия» впервые упоминается в работе П.Л. Мартина „Praxis der Naturgeschichte”, опубликованной в 1869 году в Германии. Но определение статуса музеелогии впервые было дано Дж. Грассе в статье «Музеелогия как наука», опубликованной в «Журнале музеелогии и антиквариата» в 1883 году. Дж. Грассе объявил музеелогию новой научной дисциплиной и попытался обозначить ее исследовательский потенциал. Таким образом, музеелогия как наука зародилась в 1883 году.

С 60-х гг. XX века музеелогия как научная дисциплина изучается во многих высших учебных заведениях разных стран мира, создаются первые центры музееведческих исследований, публикуются многочисленные труды по теории музейного дела. Однако, до сих пор некоторые специалисты отрицают научный ха-

рактер музееведения, считая его совокупностью блоков информации относительно музея и практических направлений его деятельности.

В своей статье автор анализирует путь, пройденный музеологией в процессе ее становления как научной дисциплины, определяет проблемы ее классификации в системе наук, освещает вклад некоторых исследователей-музееведов (П. ван Менша, И. Неуступного, Т. Шолы, З. Странского, Р. Флореску) в упрочение ее статуса как самостоятельной отрасли знания. В заключение, автор полагает, что музеология – это академическая наука, однако относительно молодая и находящаяся в процессе развития.

25.02.2013

Dr. hab. Elena Ploșniță, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, str. 31 August, 121-A, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: rackayskaine@yahoo.com